

Все життя між кіно і театром (Ярослав Гаврилук)

Театральна і кінематографічна спільноти сумують: 25 травня від ковіду помер актор театру і кіно, народний артист України Ярослав Гаврилук. Йому було тільки 69 років.

Актор театру і кіно Ярослав Гаврилук.

Народився у Львові. 1976 року закінчив КДІТМ ім. І. Карпенка-Карого, курс Б. Ставицького. Працював у Львівському ТЮГу в 1976–1978, з 1979 – актор Київського Молодого театру.

Основні ролі в театрі: Корчагін у «З весною до тебе повернусь» О. Казанцева, реж. О. Заболотний; Антон у «Піти й не повернутись» В. Бикова, реж. В. Семенов; Голохвостий у «За двома зайцями» М. Старицького, реж. В. Шулаков; Біллі у «Польоті над гніздом зозулі» Д. Вассермена, реж. В. Шулаков; Поприщин в авторській моновиставі «Записки божевільного» за М. Гоголем (разом з К. Линартовичем); Франц у «Грі королів» П. Когоута, реж. Т. Криворученко; Опецьковський у «Шельменку-денцику» Г. Квітки-Основ'яненка, реж. А. Приходько; Землянік у «РехуВІлійЗОРі» за М. Гоголем–М. Кулішем, реж. С. Мойсєєв; Подколюсін в «Одруженні» М. Гоголя, реж. Т. Криворученко; «Звичайна історія» за Марією Ладо, реж. Т. Криворученко.

Зіграв більше 20 ролей у кіно, серед яких: Лук'ян Соколюк у «Вавилоні-XX» І. Миколайчука (1979); Гриць у «Дудариках» С. Клименка (1980); токар Петро Калита у «Ранок за вечір мудріший» Олександра Муратова (1981); Сашко Грач у «Граках» К. Єршова (1982); Капніст в «Поет і княжна» С. Клименка (1999), «Філософія» А. Пасікової, «Приблуда» В. Ямборського (2007).

В кіно його благословив Іван Миколайчук. Снайперським було потрапляння Івана Миколайчука у виборі акторів для свого режисерського дебюту. Тільки володіючи глибокою інтуїцією та маючи вже значний досвід, міг передбачити, що Ярослав Гаврилук майстерно зіграє Лук'яна, молодшого брата Данька. Данька втілював досвідчений Лесь Сердюк. І обидва брати були настільки вірогідні й переконливі у своїх відмінностях, ніби це були не актори, а справді рідні брати Соколюки з подільського села, магічно змальованого Василем Земляком.

Сьогодні вже не важливо, хто був у тому синкліті, що обирав акторів для новоствореного Молодіжного театру в Києві. Але вибір Ярослава Гаврилука був точний. Мінялися режисери, керівники, а цей актор усе життя залишався вірним своєму театру. Його спокійна вдача, поєднана з артистичністю й дивовижним почуттям гумору, допомагала йому долати труднощі, знаходити порозуміння з різними майстрами.

Для актора надзвичайно важливо, яка роль випаде йому для творчого старту. Ярославу поталанило – в театрі він увійшов у ре-

пертуар, зігравши головні ролі в інсценізації Василя Бикова «Піти і не повернутися» та в комедії Михайла Старицького «За двома зайцями». Голохвостова. Її він грав 27 років, можна сказати, вони з Тамарою Яценко (Проня) встановили рекорд вистави-довгожителів: глядач любить комедії, а тим більше, коли гумор акторів органічний. Ще одна його коронна роль – у виставі «Звичайна історія». Пронизлива й трагічна, комічна і світла, вона не залишала нікого з присутніх байдужими. До речі, там також грала Тамара Яценко. Актор широкою жанровою палітри і психологічної глибини, Гаврилук приносив на сцену скарб душевної рівноваги, яка була підтримкою для глядачів у хаотично-нервовому світі. На виставі за його участю непросто було придбати квиток.

Був прецедент, коли випало самому творити, – на початку дев'яностих він зробив моновиставу за «Записками божевільного» М. Гоголя з творчою допомогою Леся Танюка. «Це було величезне задоволення від суто авторської творчості. Я вигадав її всю до найменших подробиць. Для сценічного оформлення було використано рідкісні антикварні меблі, знайдені випадково, кимось принесені або подаровані. На жаль, під час переїзду до нового приміщення половину тих меблів розікрали.

Там було багато такого, чого у повісті Гоголя й близько немає. Ось такий епізод. Жалюгідний службовець під час свого щоденного вбогого сніданку раптом витягає з яєшні гвіздка! Як, чому він там опинився – підступи ворогів? Містика! І що він робить! Бере цього гвіздка й забуває у шафу, ще й рушника на нього вішає. В усьому треба знаходити користь і, коли хочете, навіть і естетичність».

Після зйомок в оригінальному фільмі «Вавилон XX» Ярослава запрошують зніматися в головних ролях. Особливо його вподобав Станіслав Клименко – і в його «Дудариках» врівноваженість і ліричність Ярослава були доречними. Гостру проблему злочинності та її витоків порушив Костянтин Єршов у «Граках» і запросив московську знаменитість – Леоніда Філатова, а на роль молодшого брата – Ярослава. Той зіграв юнака, який підкоряється братовій волі і стає співучасником злочину. Тоді фільм викликав резонанс, а нині він став ще більш злободенним.

Робота в Івана Миколайчука довго зігрівала душу. В його очах митець був справжнім велетнем духу й водночас привітною, душевною людиною, яка гуртувала однодумців: «Ми були на цих зйомках наче одна велика сім'я». З вдячністю згадував його по-

раду. «Коли закінчив інститут і зібрався вступати до штату кіноакторів кіностудії ім. Довженка, Іван Миколайчук сказав мені: «Малий, що ти там робитимеш? Байдикуватимеш і питимеш горілку? Там і без тебе є кому це робити. Іди до театру, виробляй професійні навички – хорошого актора завжди побачать і будь-де знайдуть». Він багато в нього навчився і, за його словами, «насамперед творчо мислити. Ніколи до того я не бачив людини з таким художнім та аналітичним мисленням. Траплялось, ми дивилися разом кіно – йому вистачало перших десяти хвилин, аби збагнути, чи фільм того вартий. Він здавався мені неймовірно високоосвіченою людиною. Прийшов до нього якось – а він Джойсового «Улісса» читає. Сімдесяті роки, уявляєте? Ніхто з нас навіть не чув тоді про таке. А він каже: «Я, коли уперше читав, не все зрозумів – ось перечитую вдруге. Мабуть, доведеться й третій раз читати».

Він учив бути людиною. Не словами, не повчаннями – такого б він собі ніколи не дозволив. Самим лише своїм прикладом. Скільки його не запрошували викладати – відмовлявся. Когось

настільки ж тактовного, вихованого, сповненого власної гідності не могу собі уявити. І талановитого в усьому. Це була Людина, Майстер – та що там, просто Мужчина з великої літери».

Коли була скрута в кіно, Ярослав з друзями, які належали до різних професій, створив громадську організацію «Герої Крут». До товариства входили Анатолій Погрібний, Тарас Петриненко, Микола Жулинський, Марічка Бурмака, Василь Герасим'юк, Ігор Римарук. «Ми зібрали безліч історичного матеріалу. Є факти, що вражають. Навіть тепер ніхто ще не наважується говорити вголос про весь розмах звірств армії генерала Муравйова, що придушувала повстання». Результатом його старань стала книжка, присвячена героям Крут, яка вийшла 2008 року під назвою «Крути, січень 1918 року. Документи, матеріали, дослідження, кіносценарій». – Упорядник Ярослав Гаврилюк. – К. : Видавничий центр «Просвіта», 2008. – 840 с. Вона мала два видання.

Ми збережемо світлі спогади про Ярослава Гаврилюка, його талант – акторський і людський.

Лариса Іванишина

Натхненна сила Катерини Білокур

Ольга Самолевська

Ця художниця живе на Землі вже 120 років, хоча половину цього строку її нема фізично. Дивна річ, але потужність її помітно зростає, і нові генерації відкривають для себе цю натхненну силу. 20 років тому вийшов фільм «Катерина Білокур. Послання»¹, появи якого передувала своя історія. Спочатку було слово, і звучало воно з листів художниці, прочитаних по радіо Ніною Матвієнко. Один з тих листів мене, тодішню школярку, просто травмував, і я вже не змогла його забути, таким пронизливим він був. Там було послання до коханого: «...і я собі сказала, що доки не прийде від Вас лист, то й не буду лікуватися».

Незабутній кінофакультет викохував нас у найчарівнішому місці Києва. І досі із дзвіниці Шеделя лине янгольський передзвін... Від музею декоративного мистецтва вікна нашої аудиторії відділяла площа зі страшними та звичними руїнами храму, й плакали під дощами недобиті лики святих.

На відбудований Успенський собор зараз дивляться з наших вікон вже зовсім інші люди, далекі від кіно. А острівець Катеринино світла й нині чекає на всіх у музейному залі, подібному на храм. О, цей зал має катарсисні властивості – там живуть роботи Катерини Білокур.

Свій вік Катерина Василівна прожила в селі. Вже будучи

Катерина Білокур. Автопортрет. Кадр з фільму «Катерина Білокур. Послання». Режисерка Ольга Самолевська. 2001.

відомою художницею, відповідаючи на запитання про умови творчості, вона вигукнула: «Та яка там майстерня? Звичайна хата. Хіба я художник? Я – Попелюшка». Просила годішніх партійців надати їй хоч би куточок у Києві. Відповіддю було: «Хай сидить – де сидить!»

¹ Автор сценарію і режисер Ольга Самолевська, оператори Володимир Кукоренчук, Михайло Лебедев, Світлана Зінов'єва, Дмитро Чечотка, Віталій Боровик, Володимир Галицький, композитор Володимир Губа. Пісня у виконанні Ніни Матвієнко. Листи Катерини Білокур читає Катерина Мотрич. Продюсер Світлана Степаненко. Студія «Кінематографіст», 2001.